

ENHET/HANDLÄGGARE
Arbetslivsenheten/
Claes-Mikael Jonsson/CA

DATUM
2010-12-15

DIARIENUMMER
20100458

ERT DATUM
2010-10-06

ER REFERENS
Ju2010/7476/EMA

Justitiedepartementet

103 33 STOCKHOLM

LOs remissvar SOU 2010:63, EUs direktiv om sanktioner mot arbetsgivare

LO har givits möjlighet att lämna synpunkter på rubricerad utredning och vill anföra följande.

- LO anser att straffansvaret för papperslösas arbete i 20 kap 1-4 §§ UtIL ska upphävas. Det innebär dock inte att papperslösa ska ges allmän amnesti eller att beslut om utvisning ska hävas.
- LO välkomnar utredningens förslag om sanktioner mot arbetsgivare, men anser att dessa bör skärpas ytterligare. Presumptionsregeln om att den avtalade lönen motsvarar den lön som följer av tillämpligt kollektivavtal välkomnas. Det är viktigt att de aktuella arbetstagarna kan få sin rätt till inestående betalningar verkställbar. LO anser dessutom att en regel om allmänt skadestånd för den kränkning som arbetstagaren blivit utsatt för bör införas i UtIL.
- LO välkomnar att huvudentreprenörers ansvar för kontroll av om underentreprenörer har anställda som vistas olagligt i landet blir tydligare och hårdare (solidaritetsansvaret). LO föreslår dock att ”rimliga kontroller” ersätts av ”kontinuerliga kontroller”.

Bakgrund

Mot bakgrund av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/52/EG har regeringen beslutat tillsätta en utredning i syfte att föreslå hur direktivet ska implementeras och genomföras i svensk rätt. Syftet med direktivet är att motverka olaglig invandring till den Europeiska Unionen (EU). Genom direktivet åläggs Sverige att införa ett förbud för arbetsgivare att anställa tredjelandsmedborgare som saknar rätt att vistas på svenskt territorium eftersom sådan anställning kan bidra till en ökad olaglig invandring.

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

Direktivet behandlar även frågan om minimistandard för sanktioner och åtgärder mot arbetsgivare som bryter mot direktivet.

Om straffansvaret för papperslösas arbete

LO vill inledningsvis uttrycka sitt stöd för utredningens generösa ansats och breda analys. Dock anser LO att förslaget till implementering av direktivet kunde ha varit än mer långtgående. LO efterlyser en avkriminalisering av papperslösas arbete. Avkriminaliseringen bör ske genom ändringar i utlänningslagen (UtlL), primärt genom ändringar i 20 kap 1-4 §§, vilket är en grundförutsättning för att i praktiken stärka papperslösa rättigheter som arbetstagare. Endast genom att avkriminalisera papperslösas arbete kan de ekonomiska incitamentsstrukturerna förändras.

Fackets huvudsakliga roll på arbetsmarknaden är att förhindra löne- och villkorskonkurrens. Instrumentet för detta är facklig organisering och kollektivavtalen. Principen ska vara lika lön för lika arbete. Det finns idag inget som hindrar fackföreningsrörelsen att organisera papperslösa men då är det också viktigt att dessa kan representeras på samma villkor som andra medlemmar. Idag är avsaknaden av arbetstillstånd sakligt skäl för att skilja en anställd från sin anställning. Tar en papperslös idag kontakt med facket innebär det alltså en överhängande risk att förlora jobbet. LO menar att Sverige måste skilja på den papperslösas rätt att vistas i landet och rätten att inte bli utnyttjad som billig arbetskraft. Den papperslöse arbetstagaren som kräver sin rätt enligt kollektivavtal och svensk rätt riskerar att utvisas. För att han eller hon ska våga göra detta krävs möjligheten till god ekonomisk ersättningen.

En avkriminalisering av papperslösas arbete ökar möjligheterna till att få ut allmänt skadestånd av oseriösa arbetsgivare. För att detta ska bli möjligt krävs det förändringar i UtlL. Exempelvis kan en regel om papperslösas rätt till allmänt skadestånd införas direkt i UtlL. Facket kommer då också få förbättrade möjligheter till att företräda den papperslösa i olika rättsprocesser och driva frågor om skälig ersättning för utfört arbete.

Idag bryter både den papperslösa och arbetsgivare mot lagen och begår ett brott mot staten. I en rättsprocess är det mycket svårt att hävda att en brottsling ska betala skadestånd till en annan brottsling, vilket ofta leder till svaga kompromisslösningar. Genom att stärka de papperslösas ställning kommer de att kunna möta arbetsgivare på mer lika villkor. Dessutom skulle troligen efterfrågan på papperslösa som billig arbetskraft minska då arbetsgivarna tar en större risk och riskerar ekonomiskt kännbara konsekvenser om de blir upptäckta.

Om presumtionsregeln

Som ett steg mot avkriminaliseringen av papperslösas arbete välkomnar LO förslaget om att en presumtionsbestämmelse ska gälla för utbetalning av inestående ersättningar. I princip är LO mot lönelagstiftning, men när det gäller papperslösas arbete finns anledning att göra avsteg från den vanliga ordningen eftersom att arbetstagarna är i synnerligen stort behov av skydd. En majoritet av de papperslösa är inte fackligt organiserade, och kan därför inte hävda sin rätt mot arbetsgivaren endast genom kollektivavtal, vilket gör presumtionsregeln kring rätten till ersättning extra viktig. Papperslösas rätt till ersättning för utfört arbete går också i linje med Sveriges internationella åtagande och fyller ett syfte för att motverka diskriminering.

När det gäller utformningen av förslaget till den nya lagen om vissa frågor om lön m.m. för arbete vid vistelse utan föreskrivet tillstånd finns anledning att betona att ”tillämpligt svenskt kollektivavtal eller praxis” måste förstås som villkor som sedvanligt tillämpas i branschen.

Vad får anses gälla i fråga om bevisning då presumtionsregeln aktualiseras synes oklart. Enligt 5 § 1 st i förslaget till lag om vissa frågor om lön m.m. slår presumtionsregeln till ”om inte någon av dem visar annat”. Det är inte helt klart av förarbetena vad som gäller för det fall arbetsgivaren visar upp dokumentation som styrker en avtalad lön som avviker från kollektivavtalets villkor. LO anser att det är viktigt att beviskraven i den situationen belyses ytterligare.

I detta sammanhang finns också anledning att lyfta fram behovet av de papperslösas perspektiv. Det är oklart om de rättsmedel som ställs till buds kommer att vara effektiva för att hjälpa de papperslösa att driva in ersättningsanspråken. Ett praktiskt och realistiskt perspektiv som utgår från den verklighet i vilket en papperslös arbetstagare befinner sig är nödvändigt.

Om det solidariska ansvaret

Vidare anser LO att det är bra att ett solidariskt ansvar för beställarföretag införs, men huvudentreprenörers ansvar för underentreprenörer bör bli ännu tydligare. Utredaren föreslår att ”rimliga kontroller” ska genomföras, förslagsvis vid anlitaandet, för att undersöka om underentreprenören har anställda som vistas olagligt i landet. LO anser att det bör utföras ”kontinuerliga kontroller” under hela uppdragsperioden för att undvika att underentreprenörerna vid senare tillfälle använder sig av papperslösa som billig arbetskraft.

Liknande system med kontinuerliga kontroller används bland annat inom byggbranschen där de inte har inneburit en allt för stor ökning av administrativt arbete. LO välkomnar utredningens förslag på att ge arbetsgivare en uttrycklig skyldighet att kontrollera att tredjelandet medborgare har handlingar som visar på dennas rätt att vistas och att arbeta i Sverige.

Med hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Wanja Lundby-Wedin

Claes-Mikael Jonsson